

PAPER DETAILS

TITLE: Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe ve Ana Dil Becerilerine İlişkin Algıları ve Gündelik Hayattaki Dil Tercihleri

AUTHORS: İbrahim Halil YILMAZ, Ali Zafer SAGIROGLU

PAGES: 472-494

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2653307>

Özgün Makale

Türkiye'deki Suriyeli Öğrencilerin Türkçe ve Ana Dil Becerilerine İlişkin Algıları ve Gündelik Hayattaki Dil Tercihleri¹

The Perceptions of Syrian Students in Turkey on Turkish and Their Native Language Skills and Language Preferences in Daily Life

İbrahim Halil YILMAZ*
Ali Zafer SAĞIROĞLU**

Öz

Göç ve uyum literatüründe dil konusu özel bir yer tutar. Göçmenlerin göç ettikleri yerde kendi ana dilleri ve yeni dilleri ile ilgili tutumları, içine girdikleri topluma uyumları konusunda son derece belirleyici bir göstergedir. Türkiye'deki okullarda Suriyeli öğrenci sayısının artarak devam etmesi dil tartışmalarının önemini pekiştirmektedir. Bu çalışmada, İstanbul ve Gaziantep illerindeki Suriyeli ortaokul öğrencilerinin Türkçe ve ana dil becerilerine ilişkin algıları ve gündelik hayattaki dil tercihleri incelenmektedir. Nicel araştırma yöntemine göre tasarlanan araştırmanın verileri likert tipi anket yardımıyla toplanmıştır. Çalışma grubu Geçici Eğitim Merkezlerindeki (GEM) ve devlet okullarındaki 669 Suriyeli öğrenciden oluşmaktadır. Şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerinin karşılaştırıldığı çapraz analizler, Suriyeli öğrencilerde ana dilin korunmasına ve Türkçenin edinimine ilişkin dikkat çekici sonuçlara işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli, Göçmen, Ana Dil, Yabancılar Türkçe Öğretimi, Entegrasyon.

Abstract

The language topics have an extensive coverage in the migration and integration literature. The attitude of migrants toward their mother tongue and new language is the essential indicator of their adaptation to society. The increasing number of Syrian students in schools in Türkiye triggers off language discussions. In this study, the perception of Syrian students in secondary school in Istanbul and Gaziantep on the Turkish language and mother tongue skills, and their

¹ Makale başvuru tarihi: 15.09.2022. Makale kabul tarihi: 14.10.2022.

* Dr., Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, ibrahimhyilmaz@ybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0769-7336.

** Dr. Öğr. Üyesi, Sosyoloji Bölümü, Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, alizaf-erus@ybu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9047-1839

language preferences in daily life is the main focus of point in this study. The field study of the research was designed in the quantitative research method and face-to-face survey technique. The working group comprises 669 Syrian students in Temporary Education Centers (TEC) and public schools in Istanbul and Gaziantep. The cross-tabulation analysis comparing the variables on the city, school type, and gender points out remarkable results.

Keywords: Syrian, Migrant, Mother Tongue, Teaching Turkish To Foreigners, Integration.

Giriş

Mülteci gruplara odaklanan çalışmaların temel uğrak noktalarından biri dil tartışmalarıdır. Mültecilerin yeni bir topluma ve yaşama adaptasyonunun temel aracı olan dil (Loewen, 2004, s. 35; Sağıroğlu ve Yılmaz, 2021, s. 142-145), mülteci çocuklar için yeni bir eğitim sürecine uyum (Karadaş, 2022, s. 74; Yılmaz, 2021, s. 117) ve akademik başarı için en önemli unsurlardan biri olarak dikkat çekmektedir (McBrien, 2005, s. 341-342; Suna vd., 2022, s. 7; Yılmaz, 2022, s. 506-507). Mülteci gruplarda ikinci dil edinimini kültürleşme modeliyle açıklayan John H. Schumann (1986) da mültecilerin yeni çevrelerine uyum sağlama ya da kültürleşme konusundaki genel başarıları ile dil becerisi arasında sıkı bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır (ss. 381-387). Mülteci çocukların eğitim süreçlerini etkileyen faktörleri teorik bir modelle somutlaştıran Yılmaz (2022) da ikinci dil edinimini bu modelin merkezinde yer alan önemli bir yeterlilik olarak betimlemektedir (s. 498). Türkiye’de yapılan çeşitli araştırma sonuçları Suriyeli mültecilerin Türk toplumuna ve eğitim süreçlerine uyumunda dil faktörünün kritik öneme sahip olduğunu göstermektedir (Aydın ve Kaya, 2017; INEE, 2014; Karadaş, 2022; Taştan ve Çelik, 2017; Yılmaz, 2021). Dolayısıyla diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de mülteci çocukların ikinci dil edinimindeki başarılarının onların hem yeni çevrelerine ve yeni eğitim süreçlerine uyumlarını hem de akademik başarılarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Fakat mültecilerin ikinci dili nasıl edinmeleri gerektiği ve bu süreçte hangi unsurların etkili olduğu bir sorun alanı olarak dikkat çekmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin dil becerileri ve gündelik yaşamdaki dil tercihleri incelenmektedir. Devam eden bölümde dil edinimiyle ilgili teorilerin, dil becerisi ve akademik başarı arasındaki ilişkiye odaklanan tartışmaların ve dil edinimini etkileyen unsurların ele alındığı kavramsal çerçeveye yer verilmiştir. Daha sonra çalışmada sırasıyla yöntem, bulgular, tartışma ve sonuç bölümlerine yer verilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

İkinci dil edinimi hakkındaki güncel teoriler, o dili öğrenenlerin kültürel anlamda ev sahibi topluma ulaştıkları derecede o toplumun dilini edinmelerini öngörmektedir. Schumann (1986), bu süreci “ikinci dili öğrenen grubun, ev sahibi toplum ile sosyal ve psikolojik bütünleşmesi” (s.379) olarak tanımlamaktadır. Dolayısıyla ona göre ikinci dil edinimindeki başarı, mülteci grubun ev sahibi toplumla olan sosyal ve psikolojik mesafesiyle ölçülebilir. Sağıroğlu ve Yılmaz (2021) tarafından yürütülen bir saha araştırmasının sonuçları da iki grup arasındaki sosyal mesafenin mülteci grubun ikinci dili edinme başarısında belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır (s. 177). Bir başka deyişle iki grup arasındaki temasın derecesi, ikinci dili öğrenme başarısını belirlemektedir.

Mültecilerin yeni bir dil öğrenmelerine yönelik bir başka teorik çerçeve John W. Berry tarafından geliştirilmiştir. İkinci dil edinimi ve kültürleşme süreçleri arasında bağ kuran Berry (1997), göçmenler ve mülteciler için dört büyük kültürleşme stratejisi tanımlamaktadır (s. 9). Bunlar *asi-*

milasyon, ayrım (separation/segregation), entegrasyon ve marjinalleşmedir. Çeşitli araştırmalarda (Berry, 2005; Garcés-Mascreñas ve Penninx, 2016; IOM, 2019) da vurgulandığı gibi bu stratejiler içerisinde en ideal yol entegrasyon olarak kavramsallaştırılmaktadır. Buna göre göçmenler bir taraftan kendi yaşam tarzlarını ve değerlerini korurken diğer taraftan ev sahibi toplumun yaşam tarzına ve değerlerine adapte olmaya çalışmaktadır.

Ev sahibi topluluğun dilini edinmek, mülteci çocukların yeni eğitim sürecine uyum sağlama-ları için bir zorunluluk olarak görülmektedir. Robert Hart'ın (2009) da belirttiği gibi mülteci ço-cukların ev sahibi toplumun dilini konuşamaması okulda uyum sorunları deneyimlemenin yanı sıra okul hayatında yaşanması muhtemel birçok probleme neden olabilmektedir (s. 360). Sınırlı dil yeterlilikleri nedeniyle derslere düşük düzeyde katılım gösterme ihtimali, mülteci çocukların müfredatta yer alan içeriğe erişimlerinin düşük düzeyde kalmasına ve bunun sonucu olarak dü-şük sınav puanları almalarına ve nihayetinde okulu terk etmelerine neden olabilmektedir (Kim ve Diaz, 2013, s. 19-20). PISA sonuçlarından elde edilen veriler de mülteci öğrencilerin ev sahibi toplumun dilini öğrenmesinin akademik başarıyı ve dolayısıyla okula uyumu önemli ölçüde et-kilediğini ortaya koymuştur (EUNEC, 2013, ss. 3-6).

Türkiye'deki okullarda eğitim gören Suriyeli öğrencilerde de benzer sonuçlara işaret eden araştırmalar mevcuttur. Bu kapsamda bazı araştırma sonuçları, Türkiye'deki Suriyeli öğrencile-rin Türkçe dil becerisinin yetersizliğine bağlı olarak büyük sıkıntılar yaşadıklarına işaretle bu öğ-rencilerin eğitiminde en ciddi problemin Türkçe dil becerisi olduğunu belirtmektedir (Karadaş, 2022, s. 69-70; Özer vd., 2017, s. 123; Taştan ve Çelik, 2017, s. 38; Yılmaz, 2022, s. 506). Dolayısıyla dil engelinin mülteci çocukların eğitiminde birçok soruna yol açtığı ve bu nedenle yeni bir çevre-ye uyum süreci açısından bu sorunun aşılmasının öncelikli alanlardan biri olduğu söylenebilir. Fakat bu dil engelini ortadan kaldırmaya yönelik olarak nasıl bir yol izlenmesi gerektiği izaha muhtaç bir konudur.

Mülteci öğrencilerin ikinci dil edinimiyle ilgili bazı sorunların, ana dil becerisiyle ilintili ol-duğu bilinmektedir. Nitekim bu öğrencilerin ana dillerinde belirli bir seviyeye ulaşamamalarının hem bilişsel kapasitelerini hem de ikinci dili öğrenme başarılarını olumsuz yönde etkilediği bi-linmektedir (Collier, 1995, s. 8-9). Buna ek olarak, birinin ana dilini korumaya devam etmesinin psiko-sosyal refah için önemli olduğu bilinen ailevi ve kültürel bağları korumaya yardımcı oldu-ğunun altı çizilmelidir (McBrien, 2005, s. 355; Yılmaz, 2022, s. 507). İkinci dil edinimi ve kültürleş-me süreçlerini bir araya getiren teorik yaklaşımların (Berry, 1997; Schumann, 1986) işaret ettiği gibi ana dil ile ev sahibi topluluğun dilini birleştiren yaklaşımlara öncelik vermek ve öğrencilerin ana dilinden yeni eğitim diline başarılı bir şekilde geçişlerini en üst düzeye çıkarmanın hassas önemini hatırd tutmak gerekmektedir.

Türkiye'deki Suriyeli çocuklarla ilgili yürütülen çeşitli araştırmalarda da (Loewen, 2004; Özer vd., 2017; Yılmaz, 2022), sadece ev sahibi toplumun dili üzerinden yapılan eğitimde farklı ana dile sahip mülteci çocukların başarısız olduklarını gösteren bulgulara ulaşılması ikinci dil edi-nimi sürecinde göçmen grubun ana dilini ihmal etmemenin önemini doğrulamaktadır. Buraya kadar ele alınan tartışmalar çerçevesinde, ikinci dil edinme sürecinde mültecilerin ana dillerinin dikkate alınmasının ve yapılacak uygulamaların buna göre tasarlanmasının, onların ikinci dil gelişimleri, akademik başarıları ve dolayısıyla eğitim süreçlerine uyumlarında belirleyici olacağı ortadadır.

Ana dil dışında ikinci dil edinimini etkileyen bir başka faktörün cinsiyet değişkeni olduğu dü-şünülmektedir. Dil edinimini cinsiyet açısından inceleyen çeşitli araştırmaların ulaştığı sonuçlar birtakım tutarsızlıklar göstermektedir. Bazı araştırma sonuçları kadınların ikinci dili erkekler-den daha hızlı ve kolay öğrendiğini ve dili daha akıcı kullandığını gösterirken, bazılarının ise

tam tersi sonuçlara ulaştığı görülmektedir (Loewen, 2004, s. 42). Bu nedenle, mülteci öğrencilere yönelik eğitim ve uyum politikaları geliştirilirken, cinsiyete kendi içinde bir değişken olarak bakmaktan ziyade mültecilerin kendi kültürlerinde cinsiyete yükledikleri anlam ve rollerin dikkate alınması gerekmektedir. Dolayısıyla Suriyeli öğrencilerde dil becerisi ve cinsiyet arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı olarak incelenmesine ihtiyaç olduğu açıktır.

Mültecilerin dil edinimiyle ilgili etkili olduğu bilinen bir başka unsur yaşanan yer ya da mekândır. Genellikle silahlı çatışma veya doğal afetler gibi olağanüstü haller nedeniyle, bir kişinin evinden ya da ülkesinden zorla çıkarılmasını bir başka deyişle toplu olarak ülkesinden veya topluluğundan isteği dışında kaçmasını ifade eden (Perruchoud ve Redpath-Cross, 2011, s. 29) yerinden edilme, coğrafi ve kültürel mesafe kavramlarını (Ekblad, 1993, s. 160) ve dolayısıyla gündelik yaşamın büyük ölçüde bozulmasını içermektedir. Bu süreç kendini yeni bir yere yönlendirme ve o yerle ilgili olumlu bir kimlik geliştirmeye dönük bir ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır (Anderson, 2004, s. 65). Mültecilerin yerleştikleri yeni yere duydukları aidiyetin yerli halkla olan temas derecesi ile yakından ilişkili olduğu bilinmektedir (Sağiroğlu ve Yılmaz, 2021; Sidhu vd., 2011). Mültecilerle yerli halk arasındaki temas sıklığının dil edinimini belirleyeceği ve dil becerisi ile yaşanan yer arasında ilinti olduğu düşünülmektedir.

Her ne kadar Suriyelilere dair yapılan çalışmalar mekânsal değişim anlamında bir ülkeden başka bir ülkeye göç etmeye odaklansa da değişimin başka boyutları olduğu da akılda tutulmalıdır. Bu boyutlardan biri göç edilen şehirdir. Bu çalışmanın örnekleme de birbirinden farklı özelliklere sahip olduğu düşünülen İstanbul ve Gaziantep şehirlerine odaklanmıştır.

Mekanla ilgili bir başka önemli boyut okuldur. Okul denilince tek bir yapı akla gelse de farklı okul tiplerinin ortaya farklı sonuçlar koyacağını tahmin etmek güç değildir. Bu çalışmanın özgün yanını oluşturan konulardan birisi de saha çalışmasının gerçekleştirildiği okul türleridir. Saha çalışmasının verileri hem devlet okullarında hem de Suriyeli öğrencilerin uyum sürecini hızlandırmak amacıyla 2018 yılından itibaren kapatılan Geçici Eğitim Merkezlerinde (GEM) eğitim gören Suriyeli çocuklardan elde edilmiştir. Sonrasında GEM'lerin kapatıldığı düşünüldüğünde çalışmanın sonuçlarının kendi dönemi içinde eşsiz bir özellik taşıdığı değerlendirilebilir. Ayrıca büyük bir mülteci kitlesinin aniden ülkeye geldiği süreçte onlara nasıl bir eğitim hizmeti sunulması gerektiği sorusuna verilen cevap olarak GEM'lerin hassas önemini vurgulamakta fayda vardır. Mülteci öğrencilerin yeni bir ülkenin eğitim sistemine geçiş sürecini kolaylaştıran özgün bir model olarak GEM'ler (Tanrıku, 2018, ss. 2593-2597) ile ilgili bilimsel araştırmalara dayalı verilerin kayıt altına alınması hayati derecede önemli görülmektedir.

Üzerinde durulan gerekçelerden hareketle, sosyal ve kültürel yapısı ile mültecilerle yerliler arasındaki ilişkileri belirleyen *şehir* ve eğitim görülen *okul türü*nün dil tartışmaları çerçevesinde ele alınması gerekli görülmüştür. Ev sahibi topluluğun ve yeni gelenlerin etkileşimlerinin, kabul düzeylerinin ve daha birçok unsurun mültecilerin dil becerileri ve dil tercihlerini etkileyebileceği düşünülmektedir.

Buraya kadar ele alınan tartışmalar çerçevesinde *dil* becerisinin, mülteci öğrencilerin yeni çevrelerine uyum sağlamaları, kültürleşme süreci ve akademik başarıları açısından kritik öneme sahip olduğu görülmektedir. Buna bağlı olarak mülteci öğrencilerin ikinci dil ve ana dil becerilerini incelemenin hassas önemini vurgulamakta fayda vardır. Söz konusu dil becerilerini etkileyen birçok unsur olsa da şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerinin mülteci öğrencilerin dil becerisi algısını nasıl şekillendirdiğini incelemek bu çalışmanın odağını oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışmada göçmenler için eğitim, dil edinimi ve yeni topluma uyum konularına yönelik planlamalar açısından yol gösterici olacağı düşüncesinden hareketle mülteci öğrencilerin gündelik hayatta kullanmayı tercih ettikleri diller *şehir*, *okul türü* ve *cinsiyet* açısından incelenmektedir.

Dolayısıyla bu çalışmanın temel amacı Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin ana dil ve Türkçe dil becerilerine yönelik algılarını ve gündelik yaşamdaki dil tercihlerini incelemektir. Bu çerçevede çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin;

1. Ana dil becerisi algıları şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl dağılmaktadır?
2. Türkçe dil becerisi algıları şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl dağılmaktadır?
3. Gündelik yaşamda tercih ettikleri dil seçenekleri nelerdir? Bu dil seçenekleri şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl dağılmaktadır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma yöntemine göre tasarlanan bu çalışmada tarama deseni kullanılmıştır. Genellikle anket yardımıyla gerçekleştirilen tarama araştırmaları, etkili ölçme prosedürleri kullanılarak tutumları, düşünceleri ve inançları ölçmeye ve alt grupların nasıl değiştiğini belirlemeye yardımcı olmaktadır (Christensen vd., 2015, s. 371). Fraenkel vd. (2012) tarama araştırmalarının temel amacını, bir popülasyonun özelliklerini tanımlamanın yanı sıra belirli bir konu hakkında bu popülasyonun üyelerinin bir veya daha fazla değişkene (örneğin, yaş, etnik köken, dinî tercih, okula karşı tutumlar) göre nasıl dağılım gösterdiğini betimlemek şeklinde tarif etmektedir (ss. 393-394). Dolayısıyla bu araştırma türünün temel özelliği, katılımcıların konu hakkındaki görüşlerinin nedensel veya karşılaştırmalı analizinden ziyade nasıl dağılım gösterdiğini ortaya koymaktır. Buna paralel olarak tarama araştırmalarında örneklem grubuna ait belirli özelliklerin nasıl dağılım gösterdiğini betimlemek önemli görülmektedir.

Bu çalışmada tarama araştırması türlerinden kesitsel araştırma (*cross-sectional survey*) deseni kullanılmıştır. Kesitsel çalışmalarda, araştırma verisi bir defada ve kısa bir zaman diliminde toplanmaktadır (Christensen vd., 2015, s. 373). Tüm verilerin toplanması için gereken süre bir günden birkaç haftaya kadar sürse de bilgiler yalnızca bir noktada toplanmaktadır. Kesitsel araştırmalarda, önceden belirlenmiş bir popülasyondan alınan bir örneklemden bilgi toplanmaktadır (Fraenkel vd., 2012, s. 394). Bu temelden hareketle ölçüt örnekleme tekniğine bağlı kalınarak İstanbul ve Gaziantep illerinde saha çalışması yürütülmüştür. Bu şehirlerin yüksek sayıda Suriyeli nüfusu barındırması, çok sayıda Geçici Eğitim Merkezine (GEM) sahip olması ve kalabalık yerli nüfusu nedeniyle yerli ve sığınmacı gruplar arasında beklenen temas sıklığının yüksek olması şeklindeki kriterler söz konusu illerin araştırma kapsamına dâhil edilmesinde belirleyici olmuştur.

Çalışma Grubu

Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı devlet okullarındaki ve Geçici Eğitim Merkezlerindeki (GEM) 7. ve 8. sınıfta öğrenim gören Suriye uyruklu öğrencilerden anket formları yardımıyla veriler toplanmıştır. Veriler, İstanbul ve Gaziantep'te bulunan 20 devlet okulu ile 8 GEM'de eğitim alan 669 Suriye uyruklu öğrencinin görüşlerini temsil etmektedir.

Katılımcılara ait genel bilgilerin yer aldığı bu bölümde öncelikle katılımcıların demografik bilgilerine, Türkiye'de ikamet süresine, menşe ülkeden ayrılma nedenleri ve tarihi ile Türkiye'ye gelmeden önce yerleştikleri ülkelerle ilgili bilgilere yer verilmiştir. Bu kısımda son olarak Suriyeli öğrencilerin ana dillerinin şehir-okul türü ve cinsiyet seçeneklerine göre dağılımları betimlenmiştir.

		N	%
Şehir	Gaziantep	361	54.0
	İstanbul	308	46.0
Okul Türü	Devlet Okulu	319	47.7
	Geçici Eğitim Merkezi (GEM)	350	52.3
Cinsiyet	Erkek	294	43.9
	Kadın	375	56.1

Tablo 1. Demografik Bilgiler

Katılımcılara ait demografik bilgilerinin yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde kategoriler arasında genel olarak birbirine yakın değerlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Toplam 669 katılımcının yanıtları çerçevesindeki genel kategoriler şehir, okul türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet şeklinde belirlenmiştir.

Yıl	N	%
1	76	11.4
2	74	11.0
3	179	26.7
4	103	15.4
5	118	17.6
6	78	11.6
7	36	5.4
7+	6	0.9
Toplam	669	100.0

Tablo 2. Türkiye’de İkamet Süresi (Yıl)

Katılımcıların Türkiye’deki ikamet süreleriyle ilgili Tablo 2, yıllara göre dağılımın yoğunluklu olarak 1 yıl ile 7 yıl arasında olduğunu göstermektedir. Her dört katılımcıdan 1’i (%26.7) 3 yıldır Türkiye’de ikamet ettiğini belirtirken, katılımcıların %15,4’ü 4 yıldır, %17.7’si ise 5 yıldır Türkiye’de yaşadığını paylaşmıştır.

	N
Silahlı Çatışma Nedeniyle Güvensizlik	479
İş Aramak	86
Bilmiyorum	60
Ayrımcılığa Maruz Kalmak	28
Eğitim	11
Toplam	664

Tablo 3. Menşe Ülkeden Ayrılmanın Temel Nedeni

Göç etmenin temel nedenlerini ortaya koyan Tablo 3'e göre güvenlik endişesi katılımcıların yoğunlaştığı (479 kişi) belirgin bir faktör olarak dikkat çekmektedir. Menşe ülkeden ayrılmanın diğer nedenleri iş aramak (86 kişi), ayrımcılığa maruz kalmak (28 kişi) ve eğitim (11 kişi) seçenekleri olarak ortaya çıkmıştır. Katılımcılardan 60 kişi ise göç etmelerinin nedenini bilmediklerini ifade etmiştir.

	N	%
2011 öncesi	21	3.1
2011	52	7.8
2012	100	14.9
2013	116	17.3
2014	99	14.8
2015	166	24.9
2016	70	10.5
2017	31	4.6
2018	14	2.1
Toplam	669	100.0

Tablo 4. Menşe Ülkeden Ayrılma Tarihi

Katılımcıların menşe ülkelerinden ayrılma tarihlerini gösteren Tablo 4'teki verilerin Tablo 2'de yer alan Türkiye'de ikamet sürelerine ilişkin verilerle paralellik arz ettiği anlaşılmaktadır. Katılımcıların kendi ülkelerinden ayrılma tarihleriyle ilgili 2011 yılı başlangıç noktası olsa da 2012 ve 2013 yıllarında yoğunlaştığı 2015 yılında ise zirve yaptığı görülmektedir. Devam eden birkaç yıl boyunca köken ülkeden ayrılma sayılarının arttığı anlaşılmaktadır. Kümülatif yüzdelik hesaplandığında katılımcıların %79.7'sinin 2011-2015 yılları arasında ülkelerini terk ettikleri anlaşılmaktadır.

	N	%
Evet	139	20.8
Hayır	530	79.2
Toplam	669	100.0

Tablo 5. Türkiye'ye Gelmeden Önce Başka Bir Ülkede Yaşayanlar

Tablo 5 katılımcıların Türkiye'ye gelmeden önce kaldıkları başka bir ülkenin olup olmadığını ortaya koymaktadır. Buna göre her beş katılımcıdan birinin (%20.8) Türkiye'ye gelmeden önce başka bir ülkede yaşamış olması dikkat çekici bir sonuç olarak ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, her beş öğrenciden birinin daha önce içinde doğdukları toplumdan farklı bir kültür ve toplum hayatına aşina oldukları şeklinde yorumlanabilir.

	N	%
Suudi Arabistan	30	25.0
Mısır	28	23.3
Lübnan	25	20.83
Ürdün	18	15.0
Birleşik Arap Emirliği	6	5.0
Sudan	3	2.5
Suriye	2	1.7
Libya	1	0.83
Malezya	1	0.83
Umman	1	0.83
Kuveyt	1	0.83
Cezayir	1	0.83
Irak	1	0.83
Yemen	1	0.83
Rusya	1	0.83
Toplam	120	100.0

Tablo 6. Türkiye’den Önce Başka Bir Ülkede Yaşayanların Ülkelere Göre Dağılımları

			Arapça	Türkçe	Diğer	Toplam
Şehir	İstanbul	N	282	11	15	308
		%	42.2%	1.6%	2.2%	46.0%
	Gaziantep	N	351	1	9	361
		%	52.5%	0.1%	1.3%	54.0%
	Toplam	N	633	12	24	669
		%	94.7%	1.8%	3.5%	100.0%
Okul Türü	Devlet Okulu	N	306	11	2	319
		%	45.7%	1.6%	0.3%	47.7%
	GEM	N	327	1	22	350
		%	48.9%	0.1%	3.3%	52.3%
	Toplam	N	633	12	24	669
		%	94.6%	1.8%	3.6%	100.0%
Cinsiyet	Erkek	N	282	4	8	294
		%	42.2%	0.6%	1.1%	43.9%
	Kadın	N	351	8	16	375
		%	52.5%	1.2%	2.4%	56.1%
	Toplam	N	633	12	24	669
		%	94.7%	1.8%	3.5%	100.0%

Tablo 7. Suriyeli Öğrencilerin Ana Dillerinin Şehir - Okul Türü – Cinsiyet Değişkenlerine Göre Çapraz Tablo Analiz Sonuçları

Türkiye’den önce yerleşilen ülkelerin hangileri olduğunu gösteren Tablo 6’daki veriler Arapçanın yoğun konuşulduğu ülkelere işaret etmektedir. Her dört katılımcıdan birinin Türkiye’den önce Suudi Arabistan’a yerleştiği bunu sırasıyla %23.3 oranıyla Mısır, %20.83’lük oranla Lübnan ve %15 Ürdün izlemektedir. Bir başka deyişle Türkiye’ye gelmeden önce farklı bir toplumda yaşadıklarını söyleyenlerin neredeyse tamamı Arap ülkelerinde yaşadıklarına işaret etmektedirler. Bu gösterge dil edinimi ve öğrenimi açısından da önemli bir veri olarak akılda tutulmalıdır.

Ana dil tespitine yönelik olarak sorulan soruya ilişkin şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenine ait veriler %94’ün üzerinde Arapçanın seçildiğini göstermektedir. Buna göre Arapça diyenlerin toplamı içerisinde Gaziantep ilindeki oran %52.5 olarak görülürken, bu oran İstanbul’da %42.2 çıkmıştır. Ana dilini Arapça olarak belirten öğrencilerin devlet okulu (%45.7) ve GEM’deki (%48.9) dağılım oranı ise birbirine yakın ve yüksek seviyelerde seyretmiştir. Cinsiyet değişkenine ait veriler incelendiğinde ise kadın katılımcılarda (%52.5) ve erkeklerde yüksek oranda (%42.2) Arapça lehine bir sonuç elde edilmiştir. Üç değişkende de toplam değerlerin yaklaşık %95 oranında Arapça seçeneğinde toplandığı belirtilmelidir. Diğer taraftan Türkçe dil seçeneğinde toplam değerler yaklaşık %2 oranında seyrederken, diğer dillerin toplam oranı ise %3.5 civarında ortaya çıkmıştır. Buna göre Ana dilini Arapça olarak beyan eden katılımcıların Gaziantep’te İstanbul’dakilerden, GEM’lerde devlet okulundakilerden ve kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, katılımcıların genel bilgilerini tespit etmeye odaklanan soruları kapsamaktadır. İki kısımdan oluşan birinci bölümde öncelikle katılımcıların genel demografik bilgilerine göre dağılımlarını tespit etmek amacıyla “şehir, okul türü ve cinsiyet” soruları sorulmuştur. Daha sonra göçmenlerin ana dil ve ikinci dil becerileri ile gündelik hayattaki dil tercihlerini etkileyen faktörlere yer verilmiştir. Bu kısımdaki başlıklar sırasıyla şu şekildedir: 1. Türkiye’de ikamet süresi, 2. Menşe ülkeden ayrılmanın temel nedeni, 3. Menşe ülkeden ayrılma tarihi, 4. Türkiye’ye gelmeden önce başka bir ülkede yaşama durumu, 5. Türkiye’den önce başka bir ülkede yaşayanların hangi ülkelerde yaşadıkları, 6. Suriyeli öğrencilerin ana dillerine göre dağılımları. Bu kısımda yer alan 4. madde kapsamında katılımcılara “evet-hayır” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenirken, diğer maddelerdeki sorular için herhangi bir seçenek verilmemiştir. Katılımcıların bu sorulara verdikleri yanıtlar araştırmacılar tarafından gruplandırılmış ve betimlenmiştir.

Anket formunun ikinci bölümü üç kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısım, katılımcıların ana dil becerisinin “şehir-okul türü-cinsiyet” değişkenlerine göre dağılımlarını tespit etmeye yönelik soruları kapsamaktadır. Her bir değişken için ana dil becerileri sırasıyla “dinleme-konuşma-okuma-yazma” şeklinde sunulmuştur. Ayrıca bu becerilerin düzeyi “Mükemmel-İyi-Orta-Kötü-Çok kötü” seçenekleri ile derecelendirilmiştir. Türkçe dil becerisini ölçmeye yönelik sorular içeren ikinci kısım da buna paralel bir şekilde düzenlenmiştir. Üçüncü kısım, katılımcıların gündelik hayatta kullanmayı tercih ettikleri dilleri tespit etmeye yönelik soruları içermektedir. Bu kısımda katılımcılardan tercih ettikleri dili, soru altındaki boşluğa yazarak belirtmeleri istenmiştir. Devam eden bölümde görüleceği üzere, katılımcıların verdikleri yanıtlar gruplandırılarak tablolar yardımıyla betimlenmiştir.

Bu çalışmanın saha verileri Lübnan, Hollanda, Avusturalya ve Türkiye’nin dâhil olduğu ortak bir proje çerçevesinde toplanmıştır. Lübnan Üniversitesinin koordine etmiş olduğu proje kapsamında söz konusu ülkelere alan uzmanlarının oluşturduğu bir proje ekibi tarafından ortak soru formları geliştirilmiştir. Soru formlarında yer alan önermeler, alan uzmanları tarafından

kapsam geçerliliği çerçevesinde incelenmiş ve ilgili ülkelerin diline çevrilmiştir. Dil uzmanlarının incelemesine tabi tutulan anket formları pilot çalışmaya hazır hale getirilmiştir. Pilot çalışmada elde edilen veriler çerçevesinde güvenilirlik katsayısı 0.70'in altında kalan maddeler atılarak anket formuna nihai hali verilmiştir. Esas uygulama neticesinde ortaya çıkan sonuçlar veri temizliği işleminden sonra analize hazır hale getirilmiştir.

Veri Analizi

Saha çalışması neticesinde elde edilen veriler SPSS 26.0 paket programı aracılığıyla yapılan çapraz tablolar yardımıyla analiz edilmiştir. Suriyeli öğrencilere ait genel bilgilerin betimlendiği çalışma grubu başlıklı kısımdan sonra sırasıyla ana dil ve Türkçe dil becerileri “şehir (İstanbul-Gaziantep), okul türü (devlet okulu-GEM) ve cinsiyet (erkek-kadın)” değişkenleri çerçevesinde irdelenmiştir. Suriyeli öğrencilerin Türkçe ve ana dil becerisini incelemek amacıyla şehir-okul türü ve cinsiyet değişkenlerini içeren her alt başlıkta dört dil becerisine (dinleme-konuşma-okuma-yazma) yönelik yanıtlar çapraz tablolar yardımıyla analiz edilmiştir. Suriyeli öğrencilerin gündelik hayatta kullanmayı tercih ettikleri dil seçenekleriyle ilgili veriler de “şehir-okul türü ve cinsiyet” değişkenleri temelinde çapraz tablolar aracılığıyla analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde Suriyeli öğrencilerin ana dil ve Türkçe dil becerileri “şehir-okul türü ve cinsiyet” değişkenleri çerçevesinde irdelenmiştir. Çalışmanın bulgular başlıklı bölümü, Suriyeli öğrencilerin gündelik hayatta kullanmayı tercih ettikleri dil seçenekleriyle ilgili analiz ve değerlendirmeler ile tamamlanmıştır.

1. Suriyeli Öğrencilerin Ana Dil Becerileri

Suriyeli öğrencilerin ana dil becerileriyle ilgili algılarına odaklanılan bu kısımda, şehir-okul türü ve cinsiyet değişkenlerini içeren her alt başlıkta dört dil becerisine (dinleme-konuşma-okuma-yazma) yönelik yanıtlar betimlenmiş ve yorumlanmıştır. Üç alt başlığı içeren bu bölümde öncelikle şehir (İstanbul-Gaziantep) değişkenine göre Suriyeli öğrencilerin ana dil becerileri irdelenmiştir. Daha sonra okul türü (devlet okulu-GEM) ve son olarak cinsiyet (erkek-kadın) değişkenine ait veriler incelenmiştir.

1.1. Suriyeli öğrencilerin ana dil becerisi algıları şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl dağılmaktadır? Sorusuna ilişkin bulgular

a) Suriyeli öğrencilerin ana dil becerisine yönelik algılarının şehirlere göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Bu kısımda Suriyeli öğrencilerin ana dil seviyelerini ölçmeye yönelik olarak dört dil becerisi alanındaki algılar şehir değişkenine göre ele alınmaktadır. Tablo 8’de yer alan dinleme becerisine ait verilerin, İstanbul ve Gaziantep’in her ikisinde de yüksek düzeyde olumlu olduğu görülmektedir. Katılımcıların toplamı içerisinde Gaziantep’te ana dilde dinleme becerisine yönelik olumlu (mükemmel ve iyi) yanıtların toplam değerinin (%53.6) İstanbul’a göre (%43.6) daha yüksek olduğu belirtilmelidir

Beceriler	Şehir		Mükemmel	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Toplam
Dinleme Becerisi	İstanbul	N	242	33	5	1	1	282
		%	38.4%	5.2%	0.8%	0.2%	0.2%	44.8%
	Gaziantep	N	312	26	7	2	1	348
		%	49.5%	4.1%	1.1%	0.3%	0.2%	55.2%
	Toplam	N	554	59	12	3	2	630
		%	87.9%	9.4%	1.9%	0.5%	0.3%	100.0%
Konuşma Becerisi	İstanbul	N	253	24	5	0	2	284
		%	39.8%	3.8%	0.8%	0.0%	0.3%	44.7%
	Gaziantep	N	324	15	11	2	0	352
		%	50.9%	2.4%	1.7%	0.3%	0.0%	55.3%
	Toplam	N	577	39	16	2	2	636
		%	90.7%	6.1%	2.5%	0.3%	0.3%	100.0%
Okuma Becerisi	İstanbul	N	232	29	11	7	2	281
		%	36.7%	4.6%	1.7%	1.1%	0.3%	44.5%
	Gaziantep	N	271	51	20	8	1	351
		%	42.9%	8.1%	3.2%	1.3%	0.2%	55.5%
	Toplam	N	503	80	31	15	3	632
		%	79.6%	12.7%	4.9%	2.4%	0.5%	100.0%
Yazma Becerisi	İstanbul	N	232	27	12	5	4	280
		%	36.7%	4.3%	1.9%	0.8%	0.6%	44.3%
	Gaziantep	N	274	44	24	8	2	352
		%	43.4%	7.0%	3.8%	1.3%	0.3%	55.7%
	Toplam	N	506	71	36	13	6	632
		%	80.1%	11.2%	5.7%	2.1%	0.9%	100.0%

Tablo 8. Ana Dil Becerisinin Şehre Göre Dağılımları

Ayrıca veriler öğrencilerin ana dilde dinleme becerisine ilişkin olumsuz yanıtlarının her iki ilde de %1'in altında olduğunu göstermektedir. Suriyeli öğrencilerin ana dille ilgili diğer beceri alanlarında (konuşma, okuma ve yazma) da dinleme becerisine paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Ana dilin dört beceri alanında olumlu yanıtların toplam değerleri %90'ın üzerinde çıkmıştır. Fakat ana dilde okuma ve yazma becerisine ilişkin olumsuz yanıtların dinleme ve konuşma becerilerine kıyasla görece yüksek olduğu vurgulanmalıdır. Bu bölümde betimlenen sonuçlar, Suriyeli öğrencilerin ana dil becerisiyle ilgili iyi bir seviyede olduğuna işaret etse de okuma ve yazma alanlarında desteklenmeye ihtiyaçlarının olduğunu göstermektedir.

b) Suriyeli öğrencilerin ana dil becerisine yönelik algılarının okul türüne göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Okul türüne göre ana dil becerisine ait verilerin yer aldığı Tablo 9 incelendiğinde devlet okulu ve GEM’lerde eğitim gören öğrencilerin olumlu yanıtlarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Olumlu yanıtların toplam değerleri dört beceri alanında da %90’ın üzerinde çıkmıştır. Buna karşın GEM’deki olumlu yanıtların toplam değerinin devlet okuluna göre %10 civarında daha yüksek olduğu belirtilmelidir. Ayrıca her iki okul türünde de dinleme ve konuşma becerisinde görülen olumsuz yanıtların oranı, okuma ve yazma becerisine göre daha düşük çıkmıştır.

Beceriler	Okul Türü		Mükemmel	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Toplam
Dinleme Becerisi	Devlet Okulu	N	258	20	7	2	1	288
		%	41.0%	3.2%	1.1%	0.3%	0.2%	45.7%
	GEM	N	296	39	5	1	1	342
		%	47.0%	6.2%	0.8%	0.2%	0.2%	54.3%
	Toplam	N	554	59	12	3	2	630
		%	87.9%	9.4%	1.9%	0.5%	0.3%	100.0%
Konuşma Becerisi	Devlet Okulu	N	264	14	13	2	0	293
		%	41.5%	2.2%	2.0%	0.3%	0.0%	46.1%
	GEM	N	313	25	3	0	2	343
		%	49.2%	3.9%	0.5%	0.0%	0.3%	53.9%
	Toplam	N	577	39	16	2	2	636
		%	90.7%	6.1%	2.5%	0.3%	0.3%	100.0%
Okuma Becerisi	Devlet Okulu	N	228	38	17	8	0	291
		%	36.1%	6.0%	2.7%	1.3%	0.0%	46.0%
	GEM	N	275	42	14	7	3	341
		%	43.5%	6.6%	2.2%	1.1%	0.5%	54.0%
	Toplam	N	503	80	31	15	3	632
		%	79.6%	12.7%	4.9%	2.4%	0.5%	100.0%
Yazma Becerisi	Devlet Okulu	N	225	39	18	7	2	291
		%	35.6%	6.2%	2.8%	1.1%	0.3%	46.0%
	GEM	N	281	32	18	6	4	341
		%	44.5%	5.1%	2.8%	0.9%	0.6%	54.0%
	Toplam	N	506	71	36	13	6	632
		%	80.1%	11.2%	5.7%	2.1%	0.9%	100.0%

Tablo 9. Ana Dil Becerisinin Okul Türüne Göre Dağılımları

c) Suriyeli öğrencilerin ana dil becerisine yönelik algılarının cinsiyete göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Bu kısımda ana dil becerisi, cinsiyet değişkenine ait kategorilerin (erkek-kadın) karşılaştırılması yoluyla incelenmektedir. Şehir ve okul türü değişkenlerinin yer aldığı yukarıdaki sonuçlar gibi cinsiyet değişkenine ait veriler de olumlu yanıtlarda yoğunlaşmıştır. Erkek ve kadın katılımcıların ana dildeki dört beceri alanının her birindeki olumlu yanıtlarının toplam oranı %90’ın üzerindedir. Fakat kadın katılımcıların olumlu yanıt oranlarının toplamı erkeklere göre dört beceri

Beceriler	Cinsiyet		Mükemmel	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Toplam
Dinleme Becerisi	Erkek	N	233	28	8	0	1	270
		%	36.9%	4.4%	1.3%	0.0%	0.2%	42.8%
	Kadın	N	322	31	4	3	1	361
		%	51.0%	4.9%	0.6%	0.5%	0.2%	57.2%
	Toplam	N	555	59	12	3	2	631
		%	88.0%	9.4%	1.9%	0.5%	0.3%	100.0%
Konuşma Becerisi	Erkek	N	245	19	12	0	0	276
		%	38.5%	3.0%	1.9%	0.0%	0.0%	43.3%
	Kadın	N	333	20	4	2	2	361
		%	52.3%	3.1%	0.6%	0.3%	0.3%	56.7%
	Toplam	N	578	39	16	2	2	637
		%	90.7%	6.1%	2.5%	0.3%	0.3%	100.0%
Okuma Becerisi	Erkek	N	206	48	12	6	1	273
		%	32.5%	7.6%	1.9%	0.9%	0.2%	43.1%
	Kadın	N	298	32	19	9	2	360
		%	47.1%	5.1%	3.0%	1.4%	0.3%	56.9%
	Toplam	N	504	80	31	15	3	633
		%	79.6%	12.6%	4.9%	2.4%	0.5%	100.0%
Yazma Becerisi	Erkek	N	210	35	20	5	2	272
		%	33.2%	5.5%	3.2%	0.8%	0.3%	43.0%
	Kadın	N	297	36	16	8	4	361
		%	46.9%	5.7%	2.5%	1.3%	0.6%	57.0%
	Toplam	N	507	71	36	13	6	633
		%	80.1%	11.2%	5.7%	2.1%	0.9%	100.0%

Tablo 10. Ana Dil Becerisinin Cinsiyete Göre Dağılımları

alanında da daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca erkek ve kadın katılımcıların okuma ve yazma becerilerine ait olumsuz yanıt oranları dinleme ve konuşma becerilerine ait olumsuz yanıt oranlarına göre daha yüksek çıkmıştır.

Suriyeli öğrencilerin ana dil becerilerinin incelendiği bu bölümdeki veriler toplu bir şekilde incelendiğinde şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenleri çerçevesinde dört beceri alanında yüksek düzeydeki olumlu yanıtlar dikkat çekmektedir. Şehir değişkeninde Gaziantep; okul türü değişkeninde GEM ve cinsiyet değişkeninde de kadın katılımcıların olumlu yanıt toplam puanları daha yüksek düzeyde çıkmıştır. Düşük farklılıklarla da olsa Suriyeli öğrencilerin dinleme ve konuşma becerilerinin okuma ve yazma becerilerine göre daha iyi düzeyde olduğu belirtilmelidir.

2. Suriyeli Öğrencilerin Türkçe Dil Becerileri

Çalışmanın bu bölümünde Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerileriyle ilgili algıları ele alınmıştır. Önceki bölümde olduğu bu bölümde de dört dil becerisine (dinleme-konuşma-okuma-yazma) yönelik yanıtlar şehir-okul türü ve cinsiyet değişkenlerini içerecek şekilde çapraz tablolar yardımıyla analiz edilmiştir.

2.1. Suriyeli Öğrencilerin Türkçe dil becerisi algıları şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl dağılmaktadır? Sorusuna ilişkin bulgular

a) Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerisine yönelik algılarının şehirler göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Bu bölümde Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerileri şehirler (İstanbul-Gaziantep) göre analiz edilmiştir. Dört dil becerisi alanında şehirler göre dağılımlar incelendiğinde olumlu yanıtların toplam değerlerinin katılımcıların yarısından fazlasını oluşturduğu anlaşılmaktadır. Yazma becerisine ilişkin olumlu yanıtların toplam oranı %72.6 olarak dikkat çekici bir düzeydedir. Bunu sırasıyla %64.7 ile okuma becerisi, %63.8 oranıyla dinleme becerisi ve %59.8 oranıyla konuşma becerisi takip etmiştir. Ayrıca dört dil becerisi alanında olumsuz yanıtların toplam oranı yaklaşık olarak %10 civarında çıkmıştır. Türkçe dil becerisini orta düzey olarak görenlerin oranı ise konuşma becerisi %30, okuma becerisi, 26.8, dinleme becerisinde %24.7 ve yazma becerisi %17.5 şeklinde sıralanmıştır.

Beceriler	Şehir		Mükemmel	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Toplam
Dinleme Becerisi	İstanbul	N	65	101	81	22	10	279
		%	10.4%	16.2%	13.0%	3.5%	1.6%	44.7%
	Gaziantep	N	121	111	73	24	16	345
		%	19.4%	17.8%	11.7%	3.8%	2.6%	55.3%
	Toplam	N	186	212	154	46	26	624
		%	29.8%	34.0%	24.7%	7.4%	4.2%	100.0%
Konuşma Becerisi	İstanbul	N	47	106	96	23	9	281
		%	7.5%	16.9%	15.3%	3.7%	1.4%	44.7%
	Gaziantep	N	106	117	93	20	12	348
		%	16.9%	18.6%	14.8%	3.2%	1.9%	55.3%
	Toplam	N	153	223	189	43	21	629
		%	24.3%	35.5%	30.0%	6.8%	3.3%	100.0%
Okuma Becerisi	İstanbul	N	59	112	83	22	5	281
		%	9.4%	17.7%	13.2%	3.5%	0.8%	44.5%
	Gaziantep	N	119	118	86	19	8	350
		%	18.9%	18.7%	13.6%	3.0%	1.3%	55.5%
	Toplam	N	178	230	169	41	13	631
		%	28.2%	36.5%	26.8%	6.5%	2.1%	100.0%
Yazma Becerisi	İstanbul	N	92	98	55	26	9	280
		%	14.6%	15.6%	8.8%	4.1%	1.4%	44.6%
	Gaziantep	N	154	112	55	15	12	348
		%	24.5%	17.8%	8.8%	2.4%	1.9%	55.4%
	Toplam	N	246	210	110	41	21	628
		%	39.2%	33.4%	17.5%	6.5%	3.3%	100.0%

Tablo 11. Türkçe Dil Becerisinin Şehirler Göre Dağılımları

Şehirlerle ilgili veriler incelendiğinde dört dil becerisine yönelik olumlu yanıtların toplam oranlarında Gaziantep'in İstanbul'dan belirgin biçimde daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Gaziantep seçeneğinde yer alan olumlu yanıtların tüm katılımcılar içerisindeki toplam oranları; konuşma becerisi %35.5, dinleme becerisi %37.2, okuma becerisi %37.6 ve yazma becerisi %42.3 şeklinde sıralanmıştır. İstanbul iline ait sıralama ise konuşma becerisi %24.4, yazma becerisi %24.4, dinleme becerisi %26.6 ve okuma becerisi %27.1 şeklinde ortaya çıkmıştır.

b) Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerisine yönelik algılarının okul türüne göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Bu bölümde Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerilerine yönelik algıları okul türüne göre karşılaştırılmaktadır. Katılımcıların yanıtları incelendiğinde olumlu yanıtların olumsuz yanıtlardan dikkat çekici bir düzeyde yüksek olduğu görülmektedir. Devlet okulunda ve GEM'lerde eğitim gören Suriyeli öğrencilerin dinleme becerileriyle ilgili olumlu yanıtlarının toplam yüzdesi küçük bir farkla da (%2.6) olsa devlet okulu lehine çıkmıştır. Konuşma becerisiyle ilgili devlet okuluna ait toplam oran %34.1 olup, bu oran GEM'de %25.8 çıkmıştır.

Beceriler	Okul Türü		Mükemmel	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Toplam
Dinleme Becerisi	Devlet Okulu	N	104	103	47	23	12	289
		%	16.7%	16.5%	7.5%	3.7%	1.9%	46.3%
	GEM	N	82	109	107	23	14	335
		%	13.1%	17.5%	17.1%	3.7%	2.2%	53.7%
	Toplam	N	186	212	154	46	26	624
		%	29.8%	34.0%	24.7%	7.4%	4.2%	100.0%
Konuşma Becerisi	Devlet Okulu	N	101	113	52	17	7	290
		%	16.1%	18.0%	8.3%	2.7%	1.1%	46.1%
	GEM	N	52	110	137	26	14	339
		%	8.3%	17.5%	21.8%	4.1%	2.2%	53.9%
	Toplam	N	153	223	189	43	21	629
		%	24.3%	35.5%	30.0%	6.8%	3.3%	100.0%
Okuma Becerisi	Devlet Okulu	N	96	104	61	22	7	290
		%	15.2%	16.5%	9.7%	3.5%	1.1%	46.0%
	GEM	N	82	126	108	19	6	341
		%	13.0%	20.0%	17.1%	3.0%	1.0%	54.0%
	Toplam	N	178	230	169	41	13	631
		%	28.2%	36.5%	26.8%	6.5%	2.1%	100.0%
Yazma Becerisi	Devlet Okulu	N	132	102	26	18	12	290
		%	21.0%	16.2%	4.1%	2.9%	1.9%	46.2%
	GEM	N	114	108	84	23	9	338
		%	18.2%	17.2%	13.4%	3.7%	1.4%	53.8%
	Toplam	N	246	210	110	41	21	628
		%	39.2%	33.4%	17.5%	6.5%	3.3%	100.0%

Tablo 12. Türkçe Dil Becerisinin Okul Türüne Göre Dağılımları

Okuma becerisiyle ilgili veriler incelendiğinde devlet okuluna ait oran %31.7, GEM'e ait oran ise %33.0 çıkmıştır. Fakat devlet okulundaki ve GEM'lerdeki katılımcı sayıları dikkate alınarak yapılan grup içi analizlere göre devlet okulundaki öğrencilerin yaklaşık %70'i olumlu yanıtlar verirken bu oran GEM'lerde %60 civarında seyretmiştir. Dolayısıyla okuma becerisiyle ilgili grup içi verilerin olumlu yanıt oranlarının devlet okulundaki Suriyeli öğrenciler lehine olduğu belirtilmelidir. Yazma becerisiyle ilgili olumlu yanıtlara ait genel ortalamalarda da devlet okulunun oranı (%37.2), GEM'lerdeki orana (%35.4) kıyasla daha yüksek çıkmıştır. Okul türlerinin kendi içindeki öğrenci sayıları üzerinden yapılan hesaplamalarda ise bu oranlar devlet okulu lehine daha da büyümektedir. Dolayısıyla Türkçe dil becerisine ait olumlu yanıtların devlet okulunda daha yüksek seyrettiğinin altı çizilmelidir. Bu çerçevede devlet okullarında eğitim gören Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerisine yönelik algılarının GEM'lerdeki öğrencilere kıyasla daha yüksek çıktığını belirtmekte gerekir. Bununla birlikte "orta kategorisinde" GEM'deki öğrencilerin devlet okullarındakilerden yüksek, "kötü kategorisinde" ise her iki grupta da oransal olarak bariz bir azalma eğilimine rağmen dikkate alınması gereken bir seviyenin ortaya çıktığı belirtilmelidir.

c) Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerisine yönelik algılarının cinsiyete göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Beceriler	Cinsiyet		Mükemmel	İyi	Orta	Kötü	Çok kötü	Toplam
Dinleme Becerisi	Erkek	N	75	84	70	26	15	270
		%	12.0%	13.4%	11.2%	4.2%	2.4%	43.2%
	Kadın	N	112	128	84	20	11	355
		%	17.9%	20.5%	13.4%	3.2%	1.8%	56.8%
	Toplam	N	187	212	154	46	26	625
		%	29.9%	33.9%	24.6%	7.4%	4.2%	100.0%
Konuşma Becerisi	Erkek	N	70	90	80	19	12	271
		%	11.1%	14.3%	12.7%	3.0%	1.9%	43.0%
	Kadın	N	84	133	109	24	9	359
		%	13.3%	21.1%	17.3%	3.8%	1.4%	57.0%
	Toplam	N	154	223	189	43	21	630
		%	24.4%	35.4%	30.0%	6.8%	3.3%	100.0%
Okuma Becerisi	Erkek	N	63	92	83	26	8	272
		%	10.0%	14.6%	13.1%	4.1%	1.3%	43.0%
	Kadın	N	116	138	86	15	5	360
		%	18.4%	21.8%	13.6%	2.4%	0.8%	57.0%
	Toplam	N	179	230	169	41	13	632
		%	28.3%	36.4%	26.7%	6.5%	2.1%	100.0%
Yazma Becerisi	Erkek	N	98	89	46	23	16	272
		%	15.6%	14.1%	7.3%	3.7%	2.5%	43.2%
	Kadın	N	148	121	65	18	5	357
		%	23.5%	19.2%	10.3%	2.9%	0.8%	56.8%
	Toplam	N	246	210	111	41	21	629
		%	39.1%	33.4%	17.6%	6.5%	3.3%	100.0%

Tablo 13. Türkçe Dil Becerisinin Cinsiyete Göre Dağılımları

Bu bölümde Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerileri cinsiyet değişkenine göre incelenmektedir. Cinsiyet değişkeni kapsamındaki verilere göre olumlu yanıtların toplam oranları her beceri alanında %60 ve üzerindedir. Tablodaki oranlar çerçevesinde yazma becerisine ait olumlu yanıtların toplam oranının (%72.5) diğer alanlardan yüksek çıkması dikkat çekicidir. Bu oran diğer alanlarda sırasıyla okuma becerisi %64.7, dinleme becerisi %63.8 ve konuşma becerisi %59.8 şeklinde ortaya çıkmıştır.

Erkek ve kadın katılımcıların Türkçe dil becerileriyle ilgili veriler incelendiğinde olumlu yanıtların kadınlar lehine yüksek çıktığı görülmektedir. Kadın katılımcıların olumlu yanıtlarına ait toplam oranlar; konuşma becerisi (%34.4), dinleme becerisi (%38.4), okuma becerisi (%40.2) ve yazma becerisi (%42.7) şeklinde sıralanmıştır. Erkek katılımcılarda ise sıralama; dinleme becerisi (25.4%), konuşma becerisi (%25.4), okuma becerisi (%24.6) ve yazma becerisi (%29.7) şeklinde ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu verilere göre konuşma ve dinleme becerisine ait oranlarda kadın ve erkekler birbirine yakın olsa da okuma ve yazma becerisindeki olumlu yanıtlarda kadın katılımcılar lehine sonuçlara ulaşıldığı belirtilmelidir.

Bu bölümde yer alan Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerisiyle ilgili veriler genel olarak değerlendirildiğinde şehir değişkeninde Gaziantep ilindeki öğrencilerin İstanbul'a göre dört dil becerisinde de daha yüksek düzeyde olumlu yanıtlar verdiği görülmüştür. Okul türü değişkeninde ise devlet okulu lehine yüksek oranlar elde edilmiştir. Son olarak cinsiyet değişkeniyle ilgili veriler genel ortalamalarda kadınların Türkçe dil becerilerinin erkeklerden daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur.

3. Suriyeli öğrencilerin gündelik yaşamda tercih ettikleri dil seçenekleri nelerdir? Bu dil seçenekleri şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre nasıl dağılmaktadır? Sorularına ilişkin bulgular

Bu bölümde Suriyeli öğrencilerin gündelik hayatta hangi dili tercih ettiklerine yönelik analizlere yer verilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların tercih ettikleri diller şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre tasnif edilerek analiz edilmiştir. Katılımcılar tarafından verilen yanıtların incelenmesi neticesinde tercih edilen diller “ana dil, Türkçe ve diğer” şeklinde kategorize edilmiştir.

a) Suriyeli öğrencilerin gündelik hayattaki dil tercihlerine göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Bu bölümde yer alan Suriyeli öğrencilerin gündelik hayattaki dil tercihleri şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine dayanan çapraz analizlerle incelenmiştir. Katılımcılardan alınan yanıtlar neticesinde ortaya çıkan gruplar “Arapça, Türkçe ve diğer” seçeneklerinde toplanmıştır. Her kategoriye ait genel toplamlar incelendiğinde öğrencilerin yaklaşık yarısının Arapçayı, dörtte birinden biraz daha fazlasının Türkçeyi, dörtte birine yakınının da diğer seçeneğinde yer alan dilleri gündelik hayatta kullanmayı tercih ettikleri anlaşılmıştır.

Gündelik hayattaki dil tercihleriyle ilgili şehir değişkeni incelendiğinde İstanbul ve Gaziantep'in birbirine oldukça yakın değerler aldıkları görülmektedir. Ana dilini tercih eden öğrencilerin %24'ü İstanbul'da, %25.8'i Gaziantep'te eğitim görmektedir. Türkçeyi belirten öğrencilerin %13.3'ü İstanbul'daki, %13.1'i Gaziantep'teki, diğer seçeneğini paylaşanların %7'si ise İstanbul ve %16.7'si Gaziantep ilindeki katılımcılardan oluşmaktadır.

Beceriler	Şehir		Ana dil	Türkçe	Diğer	Toplam
Şehir	İstanbul	N	148	82	43	273
		%	24.0%	13.3%	7.0%	44.3%
	Gaziantep	N	159	81	103	343
		%	25.8%	13.1%	16.7%	55.7%
	Toplam	N	307	163	146	616
		%	49.8%	26.5%	23.7%	100.0%
Okul Türü	Devlet Okulu	N	128	66	88	282
		%	20.8%	10.7%	14.3%	45.8%
	GEM	N	179	97	58	334
		%	29.1%	15.7%	9.4%	54.2%
	Toplam	N	307	163	146	616
		%	49.8%	26.5%	23.7%	100.0%
Cinsiyet	Erkek	N	152	56	61	269
		%	24.6%	9.1%	9.9%	43.6%
	Kadın	N	156	107	85	348
		%	25.3%	17.3%	13.8%	56.4%
	Toplam	N	308	163	146	617
		%	49.9%	26.4%	23.7%	100.0%

Tablo 14. Gündelik Hayatta Dil Tercihine Göre Dağılımlar

Okul türü değişkenine ait veriler incelendiğinde devlet okulu ve GEM'lerde eğitim gören öğrencilerin dil tercihlerinde farklılaştığı görülmektedir. Dil tercihinin ana dil olarak belirten öğrencilerin %20.8'i devlet okulundaki, %29.1'i ise GEM'lerdeki öğrencilerden oluşmaktadır. Türkçe seçeneğinde toplanan yanıtlayıcıların %10.7'si devlet okulunda, %15.7'si GEM'lerde eğitim görmektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen öğrencilerin %14.3'ü devlet okulunda, %9.4'ü GEM'lerde yer almaktadır.

Cinsiyet değişkeniyle ilgili verilerin genel dağılımı diğer değişkenlerle paralellik göstermektedir. Tablodaki veriler incelendiğinde her dört erkek ve kadın katılımcıdan birinin ana dil seçeneğini belirttiği görülmektedir. Türkçe dil tercihinin belirten kadın katılımcı oranı (%17.3), erkek katılımcı oranının (%9.1) neredeyse iki katı olarak çıkmıştır. Diğer seçeneğini paylaşanların %9.9'u erkek katılımcı olurken, %13.8'i kadın katılımcılardan oluşmaktadır.

Ana dil kullanımında şehir değişkeni ve cinsiyet önemli bir farklılık ortaya koymazken okul türünün GEM'lerin lehine küçük ama kayda değer bir farklılık ortaya koyduğu değerlendirilebilir. Türkçe kullanımı verileri şehir değişkeninde bir farklılık olmadığına ancak GEM'lerde öğrenim görenlerin devlet okullarındakilerden ve kadın katılımcıların erkeklerden daha fazla gündelik hayatta Türkçeyi kullandıklarına işaret etmektedir. Diğer kategorisini işaretleyenler arasında Gaziantep'tekiler İstanbul'dakilerden, Devlet okullarındakiler GEM'lerdekilere ve kadın katılımcılar erkeklerden daha yüksek görünmektedir. Diğer kategorisindeki cevapların ayrıntıları Tablo 15'te betimlenmiş ve tartışılmıştır.

b) Suriyeli öğrencilerin gündelik hayatta kullandıkları “diğer” dil tercihinine göre çapraz tablo analizine ait bulgular

Gündelik hayattaki dil tercihlerini bir önceki bölümde diğer seçeneği olarak belirten öğrencilerin çeşitli dil seçenekleri ve kombinasyonlarına göre dağılımları Tablo 15’te gösterilmektedir. Bu dağılımlar diğer tablolarda olduğu gibi şehir, okul türü ve cinsiyet değişkenlerine göre çapraz analizler neticesinde elde edilmiştir.

		Ana Dil	Arapça	Ana Dil ve Türkçe	İngilizce	Fransızca	Kürtçe	Ana Dil ve İngilizce	Ana Dil ve Almanca	Ana Dil- Türkçe ve İngilizce	Rusca	Toplam	
Şehir	İstanbul	N	258	2	28	17	0	1	0	1	1	0	308
		%	38.6	0.3	4.2	2.5	0.0	0.1	0.0	0.1	0.1	0.0	46.0
	Gaziantep	N	261	0	81	15	1	0	2	0	0	1	361
		%	39.0	0.0	12.1	2.2	0.1	0.0	0.3	0.0	0.0	0.1	54.0
	Toplam	N	519	2	109	32	1	1	2	1	1	1	669
		%	77.6	0.3	16.3	4.8	0.1	0.1	0.3	0.1	0.1	0.1	100.0
Okul Türü	Devlet Okulu	N	230	0	79	7	1	0	2	0	0	0	319
		%	34,4	0,0	11,8	1,0	0,1	0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	47,7
	GEM	N	289	2	30	25	0	1	0	1	1	1	350
		%	43,2	0,3	4,5	3,7	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	52,3
	Toplam	N	519	2	109	32	1	1	2	1	1	1	669
		%	77,6	0,3	16,3	4,8	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	100,0
Cinsiyet	Erkek	N	236	0	43	13	0	0	2	0	0	0	294
		%	35,3	0.0	6,4	1.9	0.0	0.0	0.3	0.0	0.0	0.0	43.9
	Kadın	N	283	2	66	19	1	1	0	1	1	1	375
		%	42,4	0,3	9,9	3.0	0.1	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	56.1
	Toplam	N	519	2	109	32	1	1	2	1	1	1	669
		%	77,7	0,3	16,3	4.9	0.1	0.1	0.3	0.1	0.1	0.1	100.0

Tablo 15. Gündelik Hayatta Diğer Dil Tercihine Göre Dağılımlar

Diğer seçeneğiyle ilgili veriler incelendiğinde “ana dil ve Türkçe” nin birlikte kullanımının yaygın bir tercih seçeneği olduğu görülmektedir. Tablo 15’e göre diğer dil tercihinin işaretleyen 150 kişiden 109’u gündelik hayatta ana dillerini ve Türkçeyi bir arada kullanma istekliliklerini paylaşmışlardır. Diğer dil tercihinde toplanan öğrencilerin 32’si ise İngilizceyi gündelik hayatta kullanmak istediklerini belirtmektedir.

Tablo 15 verileri, Gaziantep’teki katılımcıların ana dillerinin yanında Türkçeyi gündelik hayatta kullanma eğilimlerinin İstanbul’dakilerden belirgin olarak daha yüksek olduğunu göstermektedir. Devlet okullarındakilerin her iki dili kullanma eğilimleri GEM’lerde öğrenim gören katılımcılara nispetle yüksek olduğu görülmektedir. Son olarak cinsiyet değişkeninde de kadınların lehine açık bir fark olduğu anlaşılmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada Suriyeli öğrencilerin Türkiye’deki uyumu, kültürleşme süreci ve akademik başarıları dil becerileri çerçevesinde irdelenmiştir. Çalışmanın verileri değerlendirilirken göz önünde bulundurulması gereken ilk konu, çalışmaya katılanların Türkiye’de geçirdikleri süre ile ilgilidir. Katılımcıların yarısına yakınının üç ve daha az yıldır Türkiye’de bulunmaları dil becerisi açısından kritik bir veri olarak kaydedilmiştir. Zira üç yıl gibi kısa bir sürede dil ediniminin ve değişiminin radikal ölçülerde gerçekleşmesini beklemek makul görünmemektedir. Diğer taraftan elde edilen bu veri, sonraki çalışmalarda benzer konulara dair yapılacak karşılaştırmalar açısından önemli bir nirengi noktası olarak değerlendirilebilir. Türkiye’deki Suriyeli çocukların entegrasyonunda Türkiye’de kalış süresinin birçok açıdan önemli bir değişken olduğu literatür tarafından da desteklenmektedir (Kırdar vd., 2022).

Türkiye, 2015 yılında kademeli olarak üç yıl içerisinde GEM’lerin tamamen kapatılarak Suriyeli öğrencilerin devlet okullarında eğitim almaları yönünde bir politika kararı almış ve uygulamıştır (Tanrikulu, 2018, s. 2595). Alınan bu kararın sonuçlarının değerlendirilmesi için bu çalışmada öğrencilerin ana dil ve Türkçe edinimleri açısından özgün bir değerlendirme ortaya konulmaktadır. Buna göre Suriyeli öğrencilerin ana dil ve Türkçeyi birlikte kullanmalarının devlet okullarında GEM’lerden daha yüksek olması uyum politikaları açısından dikkate değerdir. Dolayısıyla 2018 yılından itibaren tamamen kapatılan GEM’lerin devlet okullarına dönüştürülmesi Türkçe dil entegrasyonu açısından olumlu bir etki yapmış görünmektedir. GEM’lerin kapatılmasının hemen öncesinde yapılan bu çalışmanın sonuçları Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine ve bunun doğal sonucu olarak topluma uyumları açısından izlenen politikaların etkilerine ışık tutmaktadır.

Türkiye’ye gelmeden önce başka bir ülkede yaşadıklarını belirten katılımcıların neredeyse tamamının Arap ülkelerinde yaşadıkları şeklindeki sonuç dil edinimi süreçleri açısından önemli bir gösterge olarak kaydedilmiştir. Bu sonuçtan hareketle Türkiye’deki Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerisinin gelişimini ana dil becerisiyle birlikte düşünmenin gerekli olduğu yorumlanmıştır.

Çeşitli araştırma sonuçları ana dil becerisinin gelişimi ile akademik başarı (Bankston ve Zhou, 1995; Portes ve Rumbaut, 2001), özsayı gelişimi, kendi toplumuna ve kültürüne yönelik aidiyet duygularının güçlenmesi (McBrien, 2005; Rutter ve Jones, 1998) arasında güçlü bağ olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca ana dil gelişimi ile ikinci dil edinimi arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalar (Cerna, 2019; Espinosa, 2013; Pryor, 2001; Slavin vd., 2011) da bu çalışmanın ana dille ilgili değerlendirmelerini destekler mahiyettedir. Bu tespitler, Suriyelilerin kendi ülkelerine onurlu bir geri dönüş şartlarının tartışıldığı süreçte daha da anlam kazanmaktadır. Zira bir taraftan mülteci bir topluluğun köken kültüründen ve dilinden uzaklaş-

masına neden olunurken diğer taraftan onların geri dönüş imkânını tartışmanın bir çelişkiden ibaret olacağı açıktır. Sonuç olarak, Türkiye'deki Suriyeli öğrencilerin ana dil ve Türkçe dil becerilerinin bir arada düşünülmesi ve desteklenmesinin hayati bir öneme sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Çalışmada ortaya çıkan genel sonuçlar şehir değişkeni açısından Türkçe dil becerisine yönelik algının genel anlamda olumlu olduğunu göstermiştir. Bu durum Türkçe dil becerisi açısından kalabalık nüfuslu şehirlerin mültecilere sağladığı imkanlarla ve yerli halkla olan temasın sıklığıyla açıklanmıştır. Bu değerlendirme, Sidhu vd.'nin (2011), sınırlı fırsatlar sunduğu gerekçesiyle metropolitan yerleşimler dışında kalan yerleşim birimlerinin mültecilerin dil edinimini olumsuz yönde etkilediği (s. 97) şeklindeki vurgusuyla örtüşmektedir. Dolayısıyla kırsal bölgelerde veya şehrin çeperlerinde kalan yerlerde eğitim hayatını devam ettiren Suriyeli öğrencilerin dil gelişimini daha yoğun bir şekilde desteklemenin hassas önemini vurgulamakta fayda vardır.

Suriyeli öğrencilerin gündelik hayattaki dil tercihleriyle ilgili sonuçlar ana dil ve Türkçe seçeneklerinde yoğunlaşmıştır. Çalışmanın çarpıcı sonuçlarından biri de gündelik hayatta iki dili de kullanmayı tercih edenlerin yoğunluğudur. Bu sonuçlar, Suriyeli öğrencilerin uyum motivasyonlarının güçlü olduğuna işaret olarak yorumlanmıştır. Eğitim süreçlerinde iki dilli yaklaşımların öğrencilerin akademik, bilişsel ve psikolojik gelişimini olumlu yönde desteklediğini ve aidiyet duygularını güçlendirdiğini gösteren araştırma sonuçlarıyla (McBrien, 2005; Portes ve Rumbaut, 2001; Rutter ve Jones, 1998; Yılmaz, 2021; Yılmaz, 2022) da pekişmektedir.

Son olarak, mülteci öğrencilerin yeni yerlerindeki uyum sürecinin büyük oranda dil becerisiyle şekillendiğinin altı çizilmelidir. Araştırmada ulaşılan sonuçlar temelinde Suriyeli öğrencilerin Türkiye'deki hem toplumsal hem de eğitim süreçlerine yönelik uyumlarının dil becerisiyle sıkı bir ilişkisinin olduğu vurgulanmalıdır. Suriyeli öğrencilere Türkçe dil becerisi kazandırılırken onların ana dillerini koruma anlayışıyla hareket etmek, her iki topluma fayda sağlayacağı gibi insani bir yaklaşımın da gereği olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla kültürel çeşitliliği dikkate alarak eğitim ortamlarını ve uygulamalarını zenginleştiren ve farklılıkları tehditten ziyade imkân olarak gören bir anlayışa ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu temelden hareketle göçmen öğrenci gerçekliğinde eğitim sistemini destekleyecek politikaların geliştirilmesinin yanı sıra nitel ve nicel araştırma desenleriyle çeşitlenen boyamsal ve ilişkisel analizlere dayalı araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Teşekkür

Bu çalışmanın saha verileri, Amerikan Beyrut Üniversitesi'ne bağlı Centre for Lebanese Studies (CLS) koordinatörlüğünde ve Spencer tarafından desteklenen "Towards an Inclusive Education for Refugees: A Comparative Longitudinal Study" başlıklı proje kapsamında toplanmıştır. Yazarlar ilgili kurumlara teşekkür eder.

Kaynaklar

Anderson, A. (2004). Resilience [E-book]. In D. Moore ve R. Hamilton (Eds.), *Educational interventions for refugee children: Theoretical perspectives and implementing best practice* (pp. 53–63). Taylor ve Francis. <https://doi.org/10.4324/9780203687550>

Aydın, H. ve Kaya, Y. (2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: A qualitative case study. *Intercultural Education*, 28(5), 456–473. <https://doi.org/10.1080/14675986.2017.1336373>

Bankston, C. L. ve Zhou, M. (1995). Effects of minority-language literacy on the academic achievement of vietnamese youths in New Orleans. *Sociology of Education*, 68(1), 1–17. <https://doi.org/10.2307/2112760>

- Berry, J. W. (1997). Immigration, acculturation, and adaptation. *Applied Psychology*, 46(1), 5–34. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.1997.tb01087.x>
- Berry, J. W. (2005). Acculturation: Living successfully in two cultures. *International Journal of Intercultural Relations*, 29(6), 697–712. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2005.07.013>
- Cerna, L. (2019). *Refugee education: Integration models and practices in OECD countries* [E-book]. Organisation for Economic Cooperation and Development. <https://doi.org/10.1787/a3251a00-en>
- Christensen, L. B., Johnson, R. B. ve Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz*, (Çev. Ed. Ahmet Aypay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Collier, V. P. (1995). *Acquiring a second language for school. Directions in Language and Education*, 1(4), 1–12. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED394301.pdf>
- Ekblad, S. (1993). Psychosocial adaptation of children while housed in a Swedish refugee camp: Aftermath of the collapse of Yugoslavia. *Stress Medicine*, 9(3), 159–166. <https://doi.org/10.1002/smi.2460090306>
- Espinosa, L. M. (2013). *Early education for dual language learners: Promoting school readiness and early school success, young children of immigrants*. Migration Policy Institute. 14.09. 2022 tarihinde <https://www.fcd-us.org/assets/2016/04/DualLanguageLearners.pdf> adresinden edinilmiştir.
- EUNEC. (2013, October). *Migration and education*. Report of the conference of the European Network of Education Councils, EUNEC. 14.09.2022 tarihinde <https://www.eunec.eu/sites/www.eunec.eu/files/attachment/files/report.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Fraenkel, J., Wallen, N., & Hyun, H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York: McGraw-Hill Education.
- Garcés-Mascreñas, B. & Pennix, R. (2016). Introduction: Integration as a three-way process approach? In B. Garcés-Mascreñas ve R. Penninx (Eds.), *Integration processes and policies in Europe* (s. 1-9). Springer Open.
- Hart, R. (2009). Child refugees, trauma and education: Interactionist considerations on social and emotional needs and development. *Educational Psychology in Practice*, 25(4), 351–368. <https://doi.org/10.1080/02667360903315172>
- INEE. (2014). *Mapping the education response to the Syrian crisis*. 13.09. 2022 tarihinde <https://reliefweb.int/report/syrian-arab-republic/mapping-education-response-syrian-crisis> adresinden edinilmiştir.
- IOM. (2019). Glossary on Migration. Genevre, İsviçre: IOM. 12.09. 2022 tarihinde https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf adresinden edinilmiştir.
- Karadaş, H. (2022). Educational problems of immigrant students. *Shanlax International Journal of Education*, 10 (1), 64–78. DOI: <https://doi.org/10.34293/education.v10iS1-Aug.5183>.
- Kırdar, M. G., Koç, İ. ve Dayıoğlu, M. (2022). *School Integration of Syrian Refugee Children in Turkey*. [Discussion Paper Series], CReAm-Department of Economics, University College London.
- Kim, E. ve Diaz, J. (2013). Immigrant students and higher education: ASHE Higher Education Report 38:6. Toronto: Wiley, Jossey-Bass.
- Loewen, S. (2004). Second language concerns for refugee children. In D. Moore ve R. Hamilton (Eds.), *Educational interventions for refugee children: Theoretical perspectives and implementing best practice* (pp. 35–52). London: Routledge.
- McBrien, J. L. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75(3), 329–364. <https://doi.org/10.3102/00346543075003329>

Özer, Y. Y., Komşuğlu, A. ve Ateşok, Z. Ö. (2017). One common future, two education systems: The case of Syrian children of Istanbul. *European Education*, 49(2-3), 114-132. <https://doi.org/10.1080/10564934.2017.1328268>

Perruchoud, R. ve Redpath-Cross, J. (2011). *Glossary on migration*. International Organization for Migration (IOM).

Portes, A. ve Rumbaut, R. G. (2001). *Legacies: The story of the immigrant second generation* (First ed.). University of California Press.

Pryor, C. B. (2001). New immigrants and refugees in American schools: Multiple voices. *Childhood Education*, 77(5), 275-283. <https://doi.org/10.1080/00094056.2001.10521650>

Rutter, J. ve Jones, C. (1998). *Refugee education*. London: Trentham Books.

Sağıroğlu, A. Z. ve Yılmaz, İ. H. (2021). *Yabancılarla birlikte yaşamak: Mamak örneği - Göç çalışmalarında bir karma yöntem araştırması*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Schumann, J. H. (1986). Research on the acculturation model for second language acquisition. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 7(5), 379-392. <https://doi.org/10.1080/01434632.1986.9994254>

Sidhu, R., Sandra, C. T. ve Pam, C. (2011). "Schooling and Refugees: Engaging with the Complex Trajectories of Globalisation" *Global Studies of Childhood*, 1(2), 92-103. DOI: 10.2304/gsch.2011.1.2.92.

Slavin, R. E., Madden, N., Calderon, M., Chamberlain, A. ve Hennessey, M. (2011). Reading and language outcomes of a multiyear randomized evaluation of transitional bilingual education. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 33(1), 47-58. <https://doi.org/10.3102/0162373711398127>

Suna, H. E., Çelik, Z., Ağar, M., Eroğlu E. ve Coşkun, I. (2021). Türkiye’de Suriyeli göçmen çocukların eğitime uyumlarını destekleme: Psikolojik destek, dil becerileri, aile desteği, ders dışı sosyal etkinlikler ve öğretmen yeterlilikleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 41 (2), 387-401. <https://doi.org/10.26650/SJ.2021.41.2.0051>.

Tanrıkulu, F. (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli çocukların eğitim sorunu ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 127-144.

Taştan, C. ve Çelik, Z. (2017, October). *Türkiye’de Suriyeli çocukların eğitimi: Güçlükler ve öneriler*. Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi. 12.09. 2022 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/320288420_Turkiye'de_Suriyelilerin_Egitimi_Guclukler_ve_Oneriler adresinden edinilmiştir.

Yılmaz, İ. H. (2021). *Türkiye'deki Suriyeli çocukların okula uyumu - Etnografik bir araştırma*. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yılmaz, İ. H. (2022). Küresel, yerel, mikrosistem ve bireysel faktörlerin Türkiye’deki mülteci çocukların eğitim süreçlerine etkileri. *İctimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı*, 494- 512. DOI: 10.33709/ictimaiyat.1110705.